

רבות אחרות, מסתבר, שכל נסיונות מייסוד ההגנה הישראלית למצוא קשרים דתיים-רוחניים בניגוד לבין סול בלו, הנס בבחינת התכשורת למציאות הרוחנית של חתן פרס נובל לשנה זו.

התכשורת של בלו לקשרים אלה היא חלק מהתכת- שות של דור שלם של סופרים ואינטלקטואלים ממוצא יהודי בארצות-הברית.

ג. "המושג יהדות הפך מיתוס סנטימנטלי"

סול בלו, באישיותו וביצירותיו, מייצג את מרבית האיני- טלקטואלים היהודיים בארצות-הברית, שיחסם ללאומיות מכל סוג הוא שלילי. חלקם מנתקים עצמם מהמרחש בישראל, תוך שהם שואלים: הייתכן כי הגרף הפוך רודף נבער-מדעת בגלל תהפוכות ההיסטוריה? קיים קונ- פליקט בין השקפת-עולמם לבין ההשקפה הציונית.

מרבית האינטלקטואלים היהודים בארצות-הברית דוג- לים בתורת שני המרכיבים, הם טוענים כי נכסי-התרבות היהודיים נוצרו בבבל, באלכסנדריה, ובספרד, ועלו באי- כותם ובכמותם על היצירה התרבותית שנוצרה בארץ-ישי- ראל. הסופרת סינטיה אוניק טוענת, למשל, כי לאחר מלחמת-העולם השנייה הפכה ארצות-הברית ל"בנה" — ארצות-הברית ולא ישראל.

עובדה בדוקה היא כי מצבו של היהודי האמריקאי

בפיס של סבל, או ניצחונותיהן של ערות-קהילות שהת- קיימו בכפל במאה השביעית לפני הספירה, או במאה- ריד 1492, או אפילו בניגוד וארשה של אביב 1943. הרי דעיכתה של האנטישמיות בארצנו, וחוסר יעילותה כפכנה לזכויותינו הכלכליות או פוליטיות, משרהרת אותנו עוד יותר מן ההודות כיהודים, מיצירת חיות גאה ומלוי- כדת שהיא יוכל לרכו עליה את הסתערות... היות ואין הפרט חייב להיצמד לדתו, עלי-מנת לעזור לה להגן על זכויותיה, ובטיקך כאשר אין הוא יכול להיצמד אליה רק משום שאבותיו עשו כך, אז מה נותר? איני מוצא לי מקום איתני בתולדות המאמינים המתחילות באברהם, יצחק ויעקב, על פנים גבורתם של מאמינים אלה או על פנים השפלותיהם וצערם..."

דומה שפירכוס התרבות הישראלית לשמור על קשרי- מישפה תרבותיים עם יוצרי-תרבות ממוצא-יהודי באר- צות אחרות, ובטיקך בארצות-הברית, מעידים על הווה של עקרות תרבותית, על חולשה הנובעת מתוך אי- כות התרבות-הישראלית להעריך נוכחה את מצבה, ולי- צור את דפוסי-התרבות המקומיים. הזיווג-הכפוי של המי- לה "יהודי" לסיפורת המאד-אמריקאית, טובה וכישורית של סופר כסול בלו, וסופרים אמריקאים אחרים ממוצא- יהודי, היא בבחינת כפיית הר כניגית עליהם. כך שמו- טב להתייחס לסול בלו כאל סופר אמריקאי שזכה בפרס- נובל, כפי שהיינו בל הינו סופר גרמני שזכה בפרס- זאלכסנדר סולזניצ'ין הוא סופר רוסי שזכה באותו פרס.

לא היה טוב מעולם כפי שהוא היום, מבחינת ביטחוני הפיסי, זכויותיו כאזרח והאפשרות להיות כיהודי, וליצור. למעשה, ארצות-הברית היתה הארץ שליטפה את היהודי ופירנסה אותו טוב יותר מכל ארץ אחרת בתולדות עמו. מצב זה הצליח להגדיר רוברט אלטר: "...המושג יהדות הפך מיתוס סנטימנטלי. תופעה זאת היא עלי-פי רוב תוצאת כישלונה של תרבות, שלא הניעה להידברות עם חלק מרכזי בחייה..." (קומנטארי, 1966).

אינטלקטואל יהודי אחר, גורמאן פודהרוץ (עורך קר- מנטארי) כתב בספרו הצלחתי: "...אני מברוקלין, ובכ- רוקלין אין אמריקאים. רק יהודים, כושבים, איטלקים, פולנים ואירים... מה הם י"א אדר והגנת תל-חי לגבי? אני חי לאור אגרות אחרות: כיבוש מיצב פיקונדרוגה בידי אחרו אלאן וגערי ההר היוקף שלו..."

דומה בהגדרת-היהדות לפודהרוץ הוא הסופר פיליפ רות (קובלנת פורטנוי) שהביע בקומנטארי (1961) דיעות שאילו הן היו נאמרות בארץ, היה מודבק להן תו של כנעניות. רות אמר, בין השאר: "...היה אשר יהיו עוגי- מת-הימים והאימה שאנו חשים, בהשקפנו על מיגוון הנסיון היהודי, מחוריות הגירוש, הנדירה והסבל, תול- דותיו של עם, כסופו של דבר הם היסטוריה — ומשרת ההיסטוריה היא להעניק לנו קנה-מידה כשהוא לגבי מקומנו בעולם, להכין כיצד נהגנו עד כאן. אין כיום כנמצא אדם, המסוגל להפוך בשותפות עם עדה על

חופשיים ברחובות בליה. // אהבה עשויה נייר-ריח / מודבקת על בתים שחורים. // נערות עשויות צמר-כוכבים, / נערות שלהן עיני עוגה. // נערות שלהן ידי מזוג / נעים שלהם ליסתות מילהמה. // נערות שלהן ירכי גלידה ורודה, נעים צרודים כלחם שרב. // אריות מטר גולדווין / חזרו עצובים למיגרת..."

דומה שרוני סומק, שפירסם את שירו בספרייה הקטנה לשירה בעריכת אמיר גלבוש, ואף הקדיש את אחד משיריו לילד, מוטב היה אילו בעריכת את שיריו ליהודה עמיחי שהרס לו תרומה מכובדת כליכך. אולי מוטב היה שהסומק יכסה את שיריו.

כל צפרדעי מצריים

הסוציולוגיה הסיפרותית בארץ מושתתת על אנונימיות. רבים מן המסתופפים תחת אוהליה-סיפורת נוהגים לצטט פירסומים, מבלי לציין במפורש היכן הם ראו אור, או שמות מחבריהם. אחד הבולטים בתחרות האנונימיות הזאת הוא **הנרד ברמז** (של מי אתה ילד?). ברשימה שלו על חתן פרס-נובל, 1976, **סול בלו**, שאותה פירסם ב"ציתון-צהוב-לאומי" ב-22.10, כתב חנוד ברטוב: "...אבל כשאני נזכר בדבריו של מורה ועורך אחר, שכתב לפני שבועות אחדים בשבועון פוליטי-פרוגרמטי, כי תורת הסיפורת הקדימה אצלנו כדי עשור שלם את אירופה, אלא שעל ראש-הגשר הזה לא התקדמה אחריה הסיפורת בעיקבות המבקר-היצעננים — אני משתקק..." לקוראים שאינם אמנים על לשון הסגיינהור של ברטוב, מן הראוי לציין, כי כוונתו ל"מונולוג",

כרמזי פולטי, פורנוגרפאי, צהוב, לאומני

שנתן עורך כתביהעת "קריאה" ד"ר **מנחם פרי** מדדור זה (העולם הזה 2039) עסקן סיפורת הפלמ"ח (נשרני) **כרמזי** השלים בימים אלה שנת-שבתון באוכספורד, ושהוריש את מקומו שם לחברו-לנשק, **אהרון מגד** (החזי על המח), שב ארצה לעסי- קנותו במישנה-מרמק. אחד הועמד (טשרני) כרמזי לקבל לידיו את עריכת מוסף-הסיפורת הכושל של דבר, מואדך, לוחשות ציפורי-התרבות שהוא עומד לשלב לעריכת כתביהעת אריאל (המופיע בגלילית, בצרפתית, בגרמנית ובספרדית), היוצא לאור מטעם משרד-החוק, והמשמש זה שנים רבות כמראה מעוותת של הגעשה בתרבות הישראלית. אגב, טרם צאתו לשנת-השבתון באוכספורד, שימשה כ"עור כנגדו" לציודו של (טשרני) כרמזי בעריכת אריאל, כעורכת-אמנות הכפופה לו. רעיותו, **תמר ריקמן**, דבר האסור על-פי תקנות שירות-המדינה (תקש"ר) והראוי לעיונו של מבקר-המדינה. עסקן סיפורת נוסף בחדשות הוא מזכיר בית-הספר בירושלים (הוועה למעק שנותי קבוע בן 150 אלף ל"י מטעם המועצה לתרבות ולאמנות), **שמאי גולן**, שזכה בימי-אחלה ב"פרס ש"י עגנון" על סיפורו בדידות (הרץ) למרחקים ארוכים. בחוגי סיפורת בירו- שלים מתלוצצים ואומרים שאילו היה עגנון בחיים, ומזומן לטכס הענקת הפרס שעל- שמו, היה מצטט מתוך סיפורו ספר המדינה, ואומר: "...אף המשוררים לא חבקו יד, היכו כהרזים מצד אל צד, מי ימנה מיספרם, מי יזכור את כולם, אפילו ליכנו רחב כפיתחו של אולם, אך קולם הולך על אורחות מסולמם, כל צפרדעי מצריים לא יגיעו לקרסולם" (סמוך ונראה 267). בחוגי משוררים וסופרים בתל-אביב ובירושלים מתארגנת פנייה אל שירות-היגוד-התרבות, **אהרון ירלין**, בבקשה שמישרדו יפרסם בפומבי את סעיף-התקציב, המופיע בתקציב-התקציב לתרבות ולאמנות, תחת הכותרת: "קרן להשתתפות בסניעות לחוקי-לארץ" (לירוח, 693.500). בפנייה זו מבקשים הפונים לקבל את הפירוט השמי של כל אותם שנהנו מקרן זו.

תודעה יהודית מאוד

בנוף התרבותי של ישראל קיים יצור-כלאיים בשם עקד. שם זה משמש כותרת להוצאת-ספרים, המפרסמת שירה מתורגמת משפות אחרות לעיברית קלוקלת, ושירה עיברית קלוקלת לשמה. ספרים אלה רואים-אור בעיצוב חיצוני זול, כאשר בתוכם מסורת קליגראפיה פרימיטיבית, בעלת שאיפות אמנותיות.

בראש מוסד זה ניצב משורר הנוגרי-עיברי בשם איתמר יעוויקסט (דו-שורש) וסביבו נקבעה כבני-בליש-סוביית קבוצת משוררים, שהאות העיברית אינה הצד החזק שלהם, כמו מנפרד וינקלר (השיירה עוברת), יחיאל חזק (הזונות שזכרו וניסו לעצור את שפעת הצלילים שבקעו מגופם), שמואל שתל (וסילי פיאות לחטוף מינחה ליד הכותל) ואחרים.

איתמר יעוויקסט נוהג לכנות עצמו "ראש זרם התודעה היהודית" בשירה העיבי- רית. הוא אירגן, בראשית שנות ה-60, נסיון-נפל חלוצי להקים מושבת-משוררים בעיירה כרמיאל, בדיק בתקופה שבה התחולל בארץ מאבק ציבורי בין אנשי-הרוח לאנשי-הממשל על "שטח אמונים 9", שעל מיגור ממנו הוקמה העיירה כרמיאל. מילכד האפקט הפירסומי, והכרת המימד כבישורנותו הפוליטיים של יעוויקסט, לא הגיע שום משורר להתגורר בכרמיאל.

אך מסתבר שלהתמדה המשולבת בשיבירי נסיונות-שירה בנושאי התודעה-היהודית יש תמורה של ממש, השנה זכה יעוויקסט בתמורה, וערך את הקובץ מייבחר סיפורות (קובץ תדשנתי המופיע ב"שבוע הספר העברי", והמסובסד על-ידי המועצה לתרבות ולאמנות). לקובץ זה, המביא נצח למיטב הויברית הסיפרותית שראתה אור במוספי- הסיפורת של העיתונות, חיבר יעוויקסט אקדמה, שבאמצעותה הוא מנסה להוכיח כי "זרם התודעה היהודית" בסיפורת העיברית הפך מרכזי בה.

עלי-מנת להוכיח מצב זה, שהמציאות הסיפרותית היא ההיפך ממנו, נזקק יעוויקסט להוכחות תרבותיות נרות. במיגרת נסיון-ההוכחה שלו, הוא כותב: "וכדאי לציין כי היסט זה לעבר החווייה הישירה, היונקת מן המאורעות הקונקרטניים ובעלי האופי החברתי והלאומי, המסתמך בחלק מן השירה העיברית כיום — ואשר נוטה גשר לאחור, לעבר השירה העיברית של שנות העשרים והשלושים בארץ-ישראל — היסט זה, עם כל היותו פרי המקום והנסיבות, ניכר גם בשירת המערב, ויעידו על כך, בין היתר, דבריה של המשוררת היהודיה סילביה פלאת, אשר הלכה לעולמה לפני שנים מיספר באורח טראגי..."

סילביה פלאת, "ההלכה לעולמה באורח טראגי" לא זכתה להיוולד כיהודיה, וגם לא נקברה כיהודיה, אפילו לא מחוץ לגדר בית-הקברות. ולא זו בלבד שלא גולדה כיהודיה, אלא שגולדה בארצות-הברית לאב ממוצא גרמני, שהתנדב לחלום למען גרמניה הנאצית במלחמת-העולם השנייה, ומעיד על כך שירה של פלאת "באבלה", המופיע בקובץ שירה אריאל.

מוטב שבשנה הבאה יקפיד משרד-החינוך על בחירת עורך למייבחר סיפורותנו הבקיא בסיפורת ולא ב"תודעה יהודית", כזה שלא יטעה אלפי קוראים בבורותו.

סומק לא הסמיק

נוצר לעיתים הרושם, כי האינפלציה השירית המתחוללת בארץ קשורה בעורת חוקי הכלים-השלובים באינפלציה הכלכלית. דומה כי שירת דורה-משוררים הצעירים משולה למערכת-מראות, שבה משתקפת שירת דורה-משוררים המבוגר מהם.

אחד הספרים הממחישים תיסמונת זו של אי-מקוריות השירה הצעירה, הוא ספרי שירים בשם גולה מאת רוני סומק.

בעמודים 28/9 של ספר זה ניתן למצוא המחשה מובהקת לתהליך-העתקה שירי זה העובר על בני דורו של סומק. בשירו סוף הוא כותב, בבית הראשון: "נכשיו כל הכאב בקרונות קרונות / בין הרים ובין סלעים שבגופה / טס כמו רכבת, / והציפורניים האדומות צצו-מחוץ לה בקצות האצבעות / קורעות בבטנה / מסילות..."

מה משובב לראות את מהלכה של רכבת השירה, משיר של משורר אחד, לשיר של פרח-משוררים. בספר ולא על מנת לזכור של יהודה עמיחי, שראה אור כמה שנים לפני שיפרו של סומק, בשירי שרב (עמ' 111-2) יצאו רכבות-השירה לדרך: "נכבת רדופת הרדופים / בורחת אל בין ירכי גבעות חמות... בנערות הפרועות בצהריים, / רואים את ביטנת המחשבות... למעשה, ניתן לומר כי שירה טובה היא ההבדל הקטן בין "בורחת אל בין ירכי גבעות חמות" של עמיחי ל"בין הרים ובין סלעים שבגופה" של סומק.

בשירו הבא של רוני סומק (עמ' 29) הוא ממחיש את בקיאותו בשירת עמיחי, ובדימוי העמיחי, והוא כותב: "...בסוף הדרך ילדך הקאובי של מארלבורו סיגריה לזכר / חוטי-הצמר שסרגה על ורוד שאצבעותיו עירבבו לה בפיסמות..."

מה מוזר למצוא באותו שירי שרב של עמיחי, שיר שימש מן הסתם את מר סומק כמקור-השאה לדימוי המארלבורו, והצבע הורוד: "...אריות מטר גולדווין /

Advertisement for "ספרייה" (Library) featuring a large graphic of a book and text promoting literary works and authors.